

SĂ DESFACEM PECETEA ROMANULUI

Ultimul roman al lui Doru Munteanu, **Secretul crucii**, Ed. Libris, Braşov, 2015, confirmă că autorul este un prozator contemporan care nu poate fi trecut cu vederea și totuși în jurul căruia nu s-a vocalizat. Spre paguba criticii!

Trama romanului se desfășoară, fără disfuncționalități, pe două coordonate: cea a trecutului și cea a contemporaneității. Partea de roman istoric conține secvențe din *biografia* crăișorului Horia legate direct de pregătirea răscoalei moșilor săi, din 1784. Această parte de roman istoric se desparte de schema încremenită în care ne-a fost predată istoria. Autorul pornește de la niște ipoteze ale unor istorici, printre care Ștefan Pascu, o somitate în răscoala moșilor. Conform acestor supoziții Horia, Cloșca și Crișan n-ar fi fost țărani iobagi, ci oameni liberi, membrii ai unei loje masonice, "Frații de cruce" având strânse legături cu loja vieneză "Adevărata concordie" condusă de maestrul Ignatz von Born, un inginer mineralog din Alba Iulia ajuns consilier personal al împăratului Iosif al II-lea. Despre împărat se bănuiește că ar fi fost implicat în pregătirea Revoluției Franceze deoarece monarhia de la Paris era o permanentă amenințare pentru tronul de la Viena. În aceeași măsură, tot masonic, ar fi încurajat pe Horia pentru că astfel putea să mai domolească nemeșimea din Ungaria care "și-a luat nasul l-a purtare". De la masonul Horia, conducătorul răscoalei, ar fi rămas un secret materializat într-o cruce (*pristonnicul* sau *pecetar* în limbaj popular).

Cu ultimul *păstrător* al pecetarului, trăitor în vremea noastră, autorul dezvoltă a doua coordonată a romanului. Înainte de a transmite *pristonnicul* următorului *păstrător*, ales în persoana profesorului și scriitorului Tudor Beu, Vasile Mocanu, ultimul *păstrător*, este asasinat. Pornind de al acest asumat, romancierul brodează un roman detecvist a cărui acțiune este plasată într-un burg transilvan în zilele premergătoare vizitei în România a papei Ioan Paul al II-lea. Pentru a da consistență epică în aceste pagini sunt introduse, puțin forțat, secvențe cu imagini din timpul dictaturii comuniste a lui Dej și câteva cu referire directă la perioada postdecembristă. Spre deosebire de romanele politice de azi, această parte a romanului lui Doru Munteanu este lipsită de *înverșunare* și de *tezism* rău mânuite de alții. Aceste secvențe, totuși, puteau lipsi fără să afecteze fondul romanului. Dintre ele am reținut pasajele despre Maria Magdalena – femeia-bărbat, păstoriță și vânător, urmașă a luptătorilor din trecut, care înfruntă pe Petru Groza venit pe meleagurile ei la vânătoare. Paginile respective ne amintesc de povestirile lui Vasile Voiculescu.

Personajul principal al părții contemporane a romanului este Tudor Beu, coborâtor dintr-o străveche familie românească din Transilvania dintr-o zonă care, în mod subtil ne amintește de vechea Dacie. Tudor Beu moștenește moral, spiritual și profesional pe unchiul său, Octavian Beu. Personajul din roman cu acest nume nu este altul decât persoana reală a istoricul Octavian Beu.

Bătrânul Vasile Mocanu, ultimul păstrător al pecetarului lui Horia, pentru că **a** **osotit vremea**, îl invită la el pe Tudor. Întâlnirea nu va mai avea loc. În noaptea premergătoare întâlnirii, Vasile Mocanu este asasinat. În zilele care urmează au loc

alte crime, una din victime fiind menajera lui Mocanu. Tudor Beu înțelege că toate întâmplările sunt legate între ele și vizează pecetearul lui Horia. Autoritățile care cercetează asasinarea lui Vasile Mocanu solicită sprijinul lui Tudor pentru elucidarea enigmei.

Dar ce este **pecetearul lui Horia** căutat cu atâta râvnă până la crimă? *Pristornicul* este crucea cu semne religioase și masonice sculptată de Horia, folosită pentru punerea de semn (pecete) pe pâinea folosită în ritualul masonic al “Fraților de cruce”. Care sunt aceste simboluri și semnificațiile lor? Lăsăm cititorul să le afle prin lectura romanului. Alături de pecetar a apărut și un medalion care poartă un cod numeric pentru accesul la o cutie cu valori depusă la o bancă din Viena de către primul *păstrător* – Ionuț Darie, tovarăș de al lui Horia. Numărul 28021785 care apare în documentele cu privire la predarea cutiei cu valori la bancă este codul de acces și reprezintă data supliciului lui Horia. În fiecare an, la 28 februarie, ziua execuției lui Horia, la biserica ridicată în memoria lui Horia, se ține slujbă de pomenire a martirului. Cu acest prilej se împărțeau oamenilor prescură ce purta semnul *pecetearului*.

În final Tudor Beu descoperă pecetearul și hotărăște ca acesta să rămână **ascuns** (păstrat în seiful secret al mănăstirii) și folosit doar la slujba anuală de pomenire a lui Horia, iar cutia cu valori depusă la banca vieneză să rămână și ea sub pecete.

Din alternanța celor două planuri și prin succesiunea secvențelor în interiorul fiecăruia se construiește firul narativ care ne poartă în trecut și prezent prin Apusenii moșilor, Viena, Alba Iulia, Mediaș, burgul lui Vasile Mocanu. Firul narativ se desfășoară sub **pecetea** lui *That Ihr Das!* și *Host du Hir!*

Autorul cunoaște secretele romanului polițist, prin urmare are știința alegerii ingredientelor și a introducerii lor pentru a “colora” trama romanului. Scriitorul are imaginația necesară de a broda pe marginea unor supoziții ale istoricilor și capacitatea de a lega evenimente, coincidențe în așa măsură încât cititorul dă ficțiunii verosimilitate. Se apelează și la puțină psihanaliză (vezi p. 312-324). În concluzie cercetarea polițistă este bine articulată, evenimentele trecute și prezente se leagă între ele conducând spre deznodământ.

Autorul romanului *Secretul crucii* se dovedește nu numai un bun mânuitor al narațiunii, ci și un priceput portretist: prin două-trei detalii spune totul despre personaj. Amintim portretul “Donei Jebel”, al “femeii, potrivit de înaltă”, al “vorbitorului” care deschide vernisajul unei expoziții de fotografii. Dar, portretul care rămâne în memoria cititorului este cel al lui Horia. La una din întrunirile Loji “Adevărata concordie”, maestrul Ignatz von Born îl prezintă pe Horia, membru al lojii românești “Frații de cruce”: “De pe ușa laterală, ascunsă în părete, își făcu apariția invitatul. Un murmur de uimire străbătu adunarea. Un om de statură potrivită, cu o ținută atârându-i pe umeri, făcu câțiva pași ocupând mijlocul scenei. Îl priveau consternați și totodată uimiți. El îi scrută pe toți cu ochii mari, cenușii. O față prelungă, ovală, încadrată de plete lungi, retezate, un nas acvilin. Ținea în mână o nuielușă de alun. O cămașă de cânepă se petrecea peste cioarecii albi de pănură, strânși în opinci. Era încins la mijloc cu un șerpar lat de piele, în care își îndesase căciula de oaie. Silueta lui se decupa pe fundalul altarului. Avea ceva

magnetic în el, în uitătura dreaptă, în felul în care îi cântărea pe toți din priviri. Impunea respect tăcerea lui prelungă și murmurul se stinse îngropându-se în așteptare. Ridică brațul cu nuiaua, făcând un gest larg și vocea lui clară, baritonală despica liniștea.”

A coborât dacul de pe Columnă și a venit la Viena!

Portetul făcut de narator este completat de remarca lui von Born: “- Și mai vreau să știți, dumneavoastră, că are un glas de aur.” Punctul culminant al prezenței lui Horia îl reprezintă schimbul de cuvinte avut de Horia cu nimeni altul decât Amadeus Mozart care, aflând că Horia cântă din fluier doine, își mărturisește interesul:

“- Venerabile, dar despre ce cântec vorbești? Despre lied?

-Nu, nici vorbă. Melodia asta la noi se chiamă «doină». E ceva aparte, e ca o rugăciune laică.

-Doină? Aș dori să aud asta.”

Nu peste mult timp Horia și compozitorul Mozart se reîntâlnesc în palatul lui von Born. După ce Horia horește o doină, Mozart este entuziasmat:

“- Extraordinar, venerabile, extraordinar! Domnule Horia, m-ai fascinat. Cine a compus melodia asta?

Horia ridică din umeri.

Cum adică domnule? Eu așa am apucat-o din bătrâni și tot ceea ce cântăm noi, țărani, le știm de când lumea. Poate o fi fost vreunul care s-o fi cântat primul, da nimeni nu-l știe numele, pentru că fiecare de câte ori o zice, o face în felul lui, după cum simte. Doina îi ca sufletul nostru. Eu o horesc în felul meu, o doinesc după inimă.

-Interesant, foarte interesant ... Deci nu cântați după note, continuă contrariat Mozart.

-Păi, notele, domnule dragă, îs durerile și bucuriile noastre. Navem nevoie de hârtie ca să le scriem, că le ținem minte oricum. Ele vin singure de aici. Sufletul e ca un fluier. N-ai cum să-i prinzi zbaterea, că îl omori. Îl lași slobot, îl ascuți aripa, ce tremură ca un muc de lumânare și îți îngâni glasul cu el. Vezi, domnule compozitor, noi nu doinim într-o sală de spectacole, ci la coasă, la pădure, când păzim oile ori vitele. Noi cântăm pentru noi, nu pentru alții, așa că nu-i bai dacă fiecare face în felul lui, după inimă, nu după note.”

Personajul Horia este învăluit de un halo de mit. Aureola de mit și secretul crucii lui Horia ne amintesc de Crăișorul lui Rebreanu și de secretul pe care îl poartă închis în desaga de care nu se desparte, ea rămânând urmașilor.

Vorbele lui Horia sună protoblagian. Acest citată, ca și rândurile despre genealogia familiei lui Tudor Beu au o bătaie ce depășește povestea din *Secretul crucii*.

Împletirea dintre divagațiile “istorice” desfer *pristornicul lui Horia* și cercetarea crimelor din timpul prezen legată de căutarea și furtul crucii lui Horia fac din *Secretul crucii* nu numai un roman plăcut la lectură, ci și un roman de idei, roman care invită la o meditație asupra istoriei, asupra politicii, la necesitatea cunoașterii istoriei și a identității de neam. Una din temele morale ale romanului o deslușim în

monologul lui Ignatz von Born, după execuția lui Horia: “Trădarea de neam e cea mai mârșavă. De aici vine culpa națională, zise cu voce tare, de la trădarea fratelui. Doamne, și eu am trădat? Nu pe Horia l-am trădat eu, dar l-am lăsat singur în fața tuturor. L-am încurajat, l-am sprijinit și apoi l-am lăsat singur, fără apărare.” Altă frază care poartă cheia morală a romanului este cea a lui Vasile Mocanu dată drept răspuns lui Octavia Beu când acesta îi transmite pecetea: “- Să n-aveți nici o grijă [...] Menirea mea e să păstrez simbolurile lui Horia și să-i respect memoria [...] ... Ei [urmașii horeni] păstrează în inimă, ca pe o candelă aprinsă și tainică icoana lui Horia”. Lui Tudor Beu “îl era din ce în ce mai limpede că secretul pistornicului trebuie păstrat și pe mai departe. Oamenii au nevoie de povești”.

În final încă o mențiune: prin *Secretul crucii* avem și noi un roman românesc de calitate după modelul *Numele trandafirului* de Umberto Eco și *Codul lui Da Vinci* de Dan Brown.

Mediaș, martie, 2016

Ionel POPA